

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری



مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی



همه‌گیری ویروس کرونا و مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها (گزارش سوم)



نسرین نورشاهی

رئیس و عضو هیات علمی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

فاتح مرادی نیاز

کارشناس گروه نوآوری‌های آموزشی و درسی

بهار ۱۳۹۹

بحران عالم‌گیر و جهانی شده کرونا تغییرات اساسی و بنیادینی را در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی افراد و نهادهای مختلف موجب شده است. شواهد پزشکی نشان می‌دهد افراد دارای بیماری‌های زمینه‌ای و برخوردار از سیستم ایمنی ضعیف‌تر در معرض آسیب جدی‌تری قرار دارند. این موضوع در بُعد کلان اجتماعی خود نشان از آن دارد که جوامع و کشورهای دارای مشکلات زمینه‌ای که از سیستم اقتصادی- اجتماعی ضعیف‌تری برخوردار هستند در معرض خسارت‌های هولناک اجتماعی و اقتصادی جدی‌تری قرار دارند. چند سالی است که تعدادی از اندیشمندان دانشگاهی کشور به دفعات به لزوم به رسمیت شناختن مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه هشدار داده‌اند اما توجهی نشد و امروز می‌بینیم خلاء این گفتمان چگونه دانشگاه را در موقعیت استیصال شدید قرار داده است به گونه‌ای که حتی قادر نیست نسبت خود را با این وضعیت بحرانی جامعه تحلیل کند و خود پیشقدم از هر نهادی دیگر در جامعه در اضطراب «چه کنیم» گرفتار است. به اعتقاد برخی از اندیشمندان، جامعه ما در این موقعیت حساس بیش از هر چیزی نیازمند رهایی از «توهم آگاهی» است، توهم دانستن و توهم آگاهی و اشراف بر ابعاد این بحران خود می‌تواند به عمیق‌تر و پیچیده‌تر شدن بحران منجر شود، همانطور که امروز کادر بهداشتی و درمانی خط مقدم مبارزه با این بیماری هستند، دانشگاه و دانشگاهیان نیز باید در خط مقدم آگاهی بخشی و فهم‌پذیری موقعیت کنونی جامعه برای قشرهای مختلف باشند. باید در نظر داشت که آگاهی بخشی صرفاً به این معنی نیست که مدام و مستمر توصیه‌های پزشکی و بهداشتی را به زبان ساده‌تر به مردم منتقل کرد و شعار «در خانه بمانیم» را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار دهیم. چرا که این موضوع توسط رسانه‌های مختلف مکرراً در حال تکرار است؛ اما می‌بینیم که چندان تاکنون اثرگذار نبوده است و لذا مسئولیت اجتماعی دانشگاه ایجاب می‌کند در فرایند زدودن توهم آگاهی و توهم ناچیزانگاری بحران قدم بردارد (محمودی، ۱۳۹۹). در اینجا لازم است اشاره شود که منظور و مقصود از دانشگاه، نهاد علم به معنای اعم کلمه و در قالب کلان آن است که شامل دانشگاه‌ها، موسسات و نهادهای علمی و پژوهشی است.

در ادامه سلسله گزارش‌های علمی پیرامون مسئولیت اجتماعی دانشگاه و همه‌گیری ویروس کرونا، در این بخش به بررسی سه موسسه تحقیقاتی ماکس پلانک و لایبنیتز آلمان و پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ایران و اقدامات و دستاوردهای که در زمینه مقابله با بیماری کووید ۱۹ داشته‌اند پرداخته می‌شود (در گزارش اول دو دانشگاه‌های جانز هاپکینز و آکسفورد و در گزارش دوم دانشگاه‌های اوپسالا سوئد و استانبول ترکیه مورد بررسی قرار گرفت).

انجمن علمی تحقیقاتی ماکس پلانک – آلمان

انجمن ماکس پلانک¹ برای پیشبرد علوم در فوریه ۱۹۴۸ بجای انجمن کایزر ویلهلم² با ابتکار عمل بریتانیا تاسیس شد. به لحاظ وسعت قلمروهای پژوهشی، این انجمن در سطح جهان بی نظیر است. کسب ۱۵ جایزه نوبل توسط



MAX-PLANCK-GESELLSCHAFT

پژوهشگران این انجمن از سال ۱۹۴۸ تاکنون، افزون بر ۱۵ جایزه نوبل کسب شده در انجمن کایزر ویلهلم از سال ۱۹۱۴ تا سال ۱۹۴۸ معیار مناسبی برای پی بردن به سابقه درخشان و نیز وسعت زمینه‌های پژوهشی در این انجمن ماکس پلانک دارای بیش از ۸۰ موسسه تحقیقاتی در سراسر آلمان و بعضی کشورهای اروپایی می‌باشد. تحقیقات در این موسسه‌ها در سه بخش عمده صورت می‌گیرد: بخش شیمی،

فیزیک و تکنولوژی؛ بخش علوم زیستی و پزشکی، و بخش علوم انسانی. رسالت این انجمن، پژوهش برای آینده است. طرح‌های این انجمن غالباً بسیار جدید، وسیع و پیچیده هستند و به دلیل زمان طولانی، بالا بودن هزینه و نیاز به تجهیزات ویژه، معمولاً برای دانشگاه‌ها اجرای اینگونه طرح‌ها چندان جذاب نیستند و در موسسه‌های پژوهشی وابسته به انجمن ماکس پلانک انجام می‌شوند. پژوهش‌های انجمن، مکملی برای پژوهش در دیگر بخش‌ها مانند دانشگاه‌ها و موسسات غیرانتفاعی است (ماکس پلانک ۲۰۱۹ و ابوذری ۱۳۸۴).

انجمن ماکس پلانک در شهر گوتینگن³ تأسیس شد و جایگزین انجمن کایزر ویلهلم⁴ گردید. انجمن خود را به عنوان یک تشکیلات علاقه‌مند به انجام پژوهش‌های بنیادی بر پایه استانداردهای معتبر جهانی معرفی کرد. اولین رییس انجمن اوتو هاهن⁵ (برنده جایزه نوبل شیمی در سال ۱۹۴۸) بود. در این سال انجمن دارای ۲۵ موسسه و بودجه معادل ۳.۶ میلیون یورو بود. انجمن ماکس پلانک یک انجمن پژوهشی و غیرانتفاعی است و دانشمندان در موسسات گوناگون متعهد می‌شوند که نتایج کارهای خود را در دسترس عموم قرار بدهند. انتقال دانش در این انجمن به روشهای متنوعی صورت می‌گیرد. هر ساله دانشمندان و پژوهشگران انجمن بیش از ۱۲۰۰۰ مقاله علمی

¹ Max Planck Society

² Kaiser Wilhelm

³ Goettingen city

⁴ the Kaiser Wilhelm Society

⁵ Otto Hahn

در مجلات معتبر جهانی چاپ می‌کنند. افزون بر آن، کتابهای درسی و کتابهای مرجع نیز به چاپ رسانده و در دسترس عموم قرار می‌دهند. حدود ۹۰۰۰ کارشناس پژوهشی در موسسات مربوط به این انجمن مشغول به کارهای پژوهشی و آموزشی هستند. پس از پایان تحصیلات، این افراد عهده‌دار پست‌های اقتصادی، سمت‌های سیاسی یا اجتماعی می‌شوند. تلاش‌های مشترک این انجمن عظیم علمی با حوزه صنعت که با انتقال تکنولوژی به این حوزه همراه است نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. در مجموع باید گفت، رسالت انجمن ماکس پلانک، پژوهش برای آینده و پیشروی در دانش است.

فعالیت‌های پژوهشی انجمن ماکس پلانک در زمینه همه‌گیری ویروس کرونا

بحران کنونی همه‌گیری ویروس کرونا چالش‌های بزرگی را برای جامعه آلمان و سایر جوامع جهان ایجاد کرده است. چه عامل و عواملی می‌تواند برای غلبه بر این بحران کمک کند؟ این پرسش محوری است که انجمن ماکس پلانک درباره همه‌گیری ویروس کرونا مطرح می‌کند و تقریباً تمام تلاش و فعالیت‌های پژوهشی در این انجمن پیرامون این مسئله موضوعیت می‌یابد.

برای یافتن پاسخ(های) این پرسش کاملاً مبرهن است که یافتن واکسن و تلاش پزشکان برای یافتن راه‌های برای مقابله با این همه‌گیری و درمان آن به هر نحو ممکن در اولویت است و به ذهن متبادر می‌شود؛ با این حال، کمک‌های ارزشمند نیز که از سایر رشته‌های علمی در ارتباط با این بیماری می‌شود، دیدگاه‌های که مطرح است نیز بسیار مفید و قابل تامل هستند. برای مثال، کسانی که در زمینه شبیه‌سازی شیوع بیماری، مطالعات علوم اجتماعی و البته تحلیل‌های اقتصادی که از اثرات و تبعات آن ارائه می‌شود و راهکارهای که برای کاهش این تبعات اندیشیده می‌شود در برون رفت از این بحران چند بُعدی بسیار مفید است. از اینرو، شاهده هستیم که انجمن ماکس پلانک در زمینه مطالعات و فعالیت‌های علمی و پژوهشی در زمینه مقابله با بحران همه‌گیری ویروس کرونا از زوایا و ابعاد مختلف به این بحران نگرسته است و تحلیل‌ها و پژوهش‌های چندسویه‌ای انجام داده است. از اینرو، در ادامه به برخی از این فعالیت‌ها و تلاش‌های علمی و عملی در حوزه مطالعات جمعیت‌شناختی و تاثیرات اجتماعی و انسانی آن پرداخته خواهد شد.

یافته‌های جمعیت‌شناختی

اولین نتایج نظرسنجی فیس‌بوکی که تحت نظارت پژوهشگران این انجمن انجام شده، حاکی از آن است که زنان رفتارهای پیشگیرانه و کنترلی خود را در زمینه بیماری کووید^۶ ۱۹ بیش از مردان تغییر داده‌اند. دانیلا پروتا^۶ و

همکاران (۲۰۲۰)، پژوهشگر انجمن ماکس پلانک به این نتیجه رسیده است که در صورت عدم ارائه درمان پزشکی یا واکسیناسیون، تغییر در رفتارهای فردی ممکن است برای کنترل همه‌گیری ویروس کرونا در بلندمدت بسیار مهم باشد. برای نظارت بر چنین رفتارها و نگرش‌هایی در طول زمان، یک نظرسنجی آنلاین مستمر برای بررسی رفتار و مراقبت‌های بهداشتی در مورد ویروس کرونا در هشت کشور در حال انجام است.

از نظر جنسیتی و در ارتباط با همه‌گیری ویروس کرونا، زنان درک جدی و عمیقی از تهدید همراه با سطح اطمینان کمتری به نظام درمانی کشورها نشان می‌دهند.

در این پژوهش، با توجه به نتایج بدست آمده در بازه زمانی ۱۳ ماه مارس تا ۱۹ آوریل ۲۰۲۰، پژوهشگران متوجه تفاوت‌ها و تمایزات مهمی در زنان و مردان مورد مطالعه در زمینه رفتارهای بهداشتی و مراقبتی در مورد ویروس کرونا شدند. در این پژوهش مشخص شد زنان درک جدی و عمیقی از میزان و ابعاد تهدید و خطری دارند که در نتیجه همه‌گیری ویروس با آن روبرو هستند که همزمان همراه شده است با سطح اطمینان کمتری به نظام بهداشت و مراقبت کشورها. به عبارت دیگر، زنان اطمینان کمتری به نظام سلامت کشورهای مورد مطالعه دارند. این عدم اطمینان همراه با درک جدی‌تر از خطرات همه‌گیری ویروس کرونا به طبع رفتارهای خاصی را نیز به دنبال داشته است که شامل اعمال تمهیدات بهداشتی سخت‌گیرانه‌تر و شدیدتر از سوی زنان است.

• فاصله اجتماعی

آیا رهنمودهای اعلام شده در زمینه حفظ فاصله اجتماعی در کاهش تعاملات اجتماعی و کند شدن سرعت انتقال ویروس کرونا موثر بوده است؟ امانوئل دل فاوا^۷ و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله در این زمینه در کشورهای آلمان، ایالات متحده، انگلیس، ایتالیا، اسپانیا، فرانسه، بلژیک و هلند، سه یافته اصلی ارائه می‌کند:

در زمینه حفظ فاصله اجتماعی، وقتی به مردم توصیه نه تکلیف (اعمال قرنطینه فراگیر در سطح ملی و استانی) می‌شود، بازده بهتری حاصل می‌شود.

^۶ Daniela Perrotta

^۷ Emanuele Del Fava

۱. شواهد بدست آمده در کشورهای آمریکا، انگلستان و آلمان نشان می‌دهد که تعداد تماس‌های (فیزیکی) اجتماعی عمدتاً بعد از صدور دستورالعمل‌های مبنی بر حفظ فاصله اجتماعی و کاهش تعاملات اجتماعی کاهش پیدا کرده است و این در حالی است که بعد از اعمال تعطیل‌های گسترده در سطح ملی این روند چندان موثر نبوده است. به عبارت دیگر، وقتی به مردم توصیه نه تکلیف شد بازده بهتری داشته است؛
۲. با مقایسه سطح تعاملات اجتماعی قبل و بعد از همه‌گیری ویروس کرونا، در کل شاهد کاهش سطح ارتباطات اجتماعی بین ۴۸ درصد در کشور آلمان و ۸۵ درصد در ایتالیا هستیم. اگرچه این ارقام کمتر از میزان کاهشی است که در شهر ووهان در چین کانون شیوع ثبت شده است؛
۳. همچنین در کشورهای مورد مطالعه افراد بالای ۶۵ سال نسبت به افراد جوان‌تر به نسبت، سطح تعاملات اجتماعی خود را بسیار بیشتر کاهش داده‌اند که نشانگر اهمیت مراقبت نسبتاً بالاتر برای گروه‌های در معرض خطر بیشتر است.

• تخمین درست میزان مرگ و میر ناشی از بیماری کووید ۱۹

چگونه می‌توانیم از داده‌های بدست آمده مقایسه‌ای صحیح در مورد تخمین میزان مرگ و میر ناشی از بیماری کووید ۱۹ داشته باشیم؟

ولادیمیر شولنیکوف^۸ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ی برای مقایسه دقیق میزان مرگ و میر ناشی از بیماری کووید ۱۹ در کشورهای مختلف به این نتیجه رسیده‌اند که رویکرد و راهبرد دولت‌ها در سنجش میزان تلفات بسیار

حائز اهمیت است. تخمین دقیق میزان آمار مرگ در بیماری کووید ۱۹ به شدت به میزان آزمایش‌های تشخیصی انجام شده در کشورها بستگی دارد. تشخیص اینکه مرگ افراد ناشی از بیماری کووید ۱۹ است، بسیار سخت و پیچیده می‌باشد چون لازم است که حتما در مورد شخص فوت شده آزمایش تشخیصی انجام گرفته باشد.

مقایسه مازاد آمار مرگ و میر هفتگی ثبت شده در یک کشور به نسبت آمار ثبت شده در سال‌های گذشته در بازه یک هفته عینی‌ترین روش برای تخمین میزان مرگ و میر ناشی از بیماری کووید ۱۹ است.

علاوه بر این، تعدادی نامشخص از موارد طبقه‌بندی شده به عنوان مرگ و میر ناشی از بیماری کووید ۱۹ دارای شرایط بهداشتی و بیماری‌های پیش‌زمینه‌ای خاصی بوده‌اند که به احتمال زیاد به هر حال در معرض خطر مرگ قرار دارند. در حالی که برخی کشورها تمایل دارند که تقریباً کلیه مرگ و میرهای ناشی از این عفونت را به بیماری

^۸ Vladimir Shkolnikov

کووید ۱۹ نسبت دهند. برخی دیگر تمایل دارند علل مرگ و میر را اغلب بیماریهای مزمن (تنفسی) ثبت کنند، حتی اگر آن شخص فوت شده دارای علائم بیماری کووید ۱۹ باشد. با وجود این رویکردها، به نظر می‌رسد که تجزیه و تحلیل مازاد آمار مرگ و میر ثبت شده در یک هفته، عینی‌ترین و قابل مقایسه‌ترین روش برای ارزیابی میزان مرگ و میر ناشی از ویروس کرونا در مقایسه با آمار ثبت شده سال‌های گذشته است. در این روش، با مقایسه مرگ‌های هفتگی مشاهده شده با مقادیر پیش‌بینی شده بر اساس سال‌های گذشته آمار واقعی بدست می‌آید. این رویکرد، چالش شمارش مداوم مرگ‌های منتسب به کووید ۱۹ را تا حدود زیادی در نظر می‌گیرد.

• نرخ زاد و ولد در دوران همه‌گیری ویروس کرونا

آیا در پاسخ به بحران همه‌گیری ویروس کرونا نرخ زاد و ولد کاهش پیدا می‌کند؟؛ ناتالی نیتشه⁹ و همکاران (۲۰۲۰) در انجمن ماکس پلانک و در قالب یک پروژه تحقیقاتی به این پرسش پاسخ می‌دهند.

هنوز روشن نیست که همه‌گیری ویروس کرونا چه تأثیری بر روی نرخ باروری در جهان دارد.

به باور آنها پیش‌بینی تأثیرات بیماری کووید ۱۹ بر روی میزان زاد و ولد آسان نیست. پژوهش‌های پیشین صورت گرفته در زمینه تأثیر بلایای طبیعی و غیرطبیعی بر روی میزان زاد و ولد دو جنبه متمایز دارد. به نظر می‌رسد بلایای طبیعی موقت مانند طوفان‌های کوچک و کوتاه مدت، زمین لرزه‌ها و همچنین

بمب‌گذاری شهر اوکلاهاماسیتی¹⁰ در سال ۱۹۹۵ تأثیر مثبتی در نرخ باروری داشته است. ولی در عین حال، مشخص شده است که بیشتر بلایای مخرب و طولانی مدت مانند طوفان‌های شدید یا رکود اقتصادی بلند مدت تأثیر منفی بر روی نرخ باروری می‌گذارد. هنوز مشخص نیست که بیماری کووید ۱۹ چگونه می‌تواند بر روی نرخ باروری در کشورهای مختلف تأثیرگذار باشد، و آیا این تأثیر منحصر به کشورها و مناطق خاصی است یا جهانی است. ولی به نظر می‌رسد که تغییرات در نرخ باروری در پاسخ به تحولات فعلی قطعی است.

• تأمین معیشت (حداقل استاندارد زندگی) در زمان همه‌گیری بحران کرونا

بحران همه‌گیری کرونا اقتصاد جهانی را به رکودی ناخواسته و همه‌جانبه سوق می‌دهد. حتی اگر هنوز وسعت این رکود قابل پیش‌بینی نباشد – علائم و نشانه‌های اولیه آن به خوبی مشخص است. اولریخ بکر¹¹ و همکاران (۲۰۲۰) در پروژه تحقیقاتی تحت عنوان «تأمین معیشت در زمان بحران کرونا» به تجزیه و تحلیل وضعیت کشورهای مورد

⁹ Natalie Nitsche

¹⁰ Oklahoma City

¹¹ Ulrich Becker

مطالعه (آلمان، فرانسه، دانمارک، انگلیس و ایتالیا) پیرامون راهکارها و اقدامات آنها برای تأمین امنیت افراد و کسب و کارهای در معرض خطر و حفظ قدرت اقتصادی بالقوه از طریق مداخله دولت پرداخته‌اند. اقدامات و تمهیدات لازم برای تضمین دسترسی آسانتر به حمایت‌های اجتماعی، پرداخت غرامت به منظور جبران کاهش حجم اشتغال و کسری از نظر تقاضا برای محصولات و خدمات، دغدغه اصلی است. تجزیه و تحلیل چنین تمهیداتی از یک سو به پرسش مربوط به چگونگی پیاده‌سازی آنها در سیاست اجتماعی کشورها مربوطه متمرکز است. از طرف دیگر، دانشمندان تغییرات ناشی از اقدامات و تمهیدات مورد توافق را بررسی می‌کنند. این اقدامات به تغییراتی که نه تنها صرفاً از طریق نقل و انتقالات مالی، بلکه در نظام‌مند شدن، عملی بودن و ارزیابی ممکن شدن مداخله‌های دولت‌های رفاه در این بحران می‌انجامد.

• قرنطینه بدون محافظت

به دنبال همه‌گیری ویروس کرونا و اعمال قرنطینه سراسری در بسیاری از نقاط جهان که مردم را ناچار کرده است در خانه‌هایشان بمانند، شاهد تحولات و پدیده‌های هستیم که پیشتر کمتر مورد توجه بود و نمود چندانی نداشتند. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در بسیاری از شهرهای بزرگ، میزان اعمال مجرمانه مانند دزدی و سرقت از منازل، قتل و سرقت کاهش چشمگیری داشته است. در شیکاگو میزان دستگیری موارد مرتبط با مواد مخدر ۴۲٪، در لس‌آنجلس میزان کلی جرائم ۳۰٪، در شهر نیویورک، میزان جرم و جنایات به همین منوال و در سانفرانسیسکو و اوکلند، روزانه تعداد کل حوادث جنایی ۴۰٪ کاهش یافته است. به نظر می‌رسد این یک پدیده جهانی است، زیرا کشورهای دیگر نیز در قاره آمریکا و برخی کشورهای دیگر جهان از زمان اجرای دستورات قرنطینه شاهد افت جنایات خیابانی هستند. کاملاً روشن است که علت این امر به کاهش محسوس فرصت دزدی برای سارقان منازل و کاهش عبور و مرور مردم در سطح شهرها مربوط می‌شود. اما در عین حال، شاهد افزایش ناگهانی خشونت خانگی و دعوای همسران هستیم. خشونتی که ناشی از کنار هم بودن ساعات بیشتر و متمادی زیاد همسرانی است که به دلایل مختلف که هنوز روشن نیست امکان تعامل و درک متقابل زیادی نسبت به هم ندارند. همچنین، ضرب و شتم درون خانوادگی، جنایات خشونت‌آمیز هدفمند، و همچنین شکایات مربوط به ایجاد مزاحمت - مانند شکایت از سر و صدای افراد در واحدهای مسکونی - از زمان اجرای منع رفت و آمد در شهرها در حال افزایش است.



شکل شماره ۱: علامت چهار انگشت خوابیده بر روی انگشت شست نماد اعمال خشونت خانگی علیه زنان است.

کشورهای مختلف با توجه به امکانات و ظرفیت‌های خود باید در کاهش تنش و خشونت در درون خانواده به ویژه علیه زنان و کودکان فعال باشند. برخی از کشورها راه‌حل‌های جالب توجهی برای گزارش و کاهش خشونت خانگی علیه زنان اتخاذ کرده‌اند. برای نمونه در کشورهای آمریکای جنوبی و برخی از کشورهای اروپایی از زنان درخواست

از سوی همسران و اعضای خانواده می‌توانند با شماره تلفن‌های خاصی که در نظر گرفته شده است با مراکز مربوطه تماس گرفته یا پیام بدهند تا به صورت فوری به این قبیل موارد رسیدگی شود. حتی اگر امکان تماس و

پیام نیز فراهم نبود، زنان می‌توانند با زدن ماسک‌های قرمز رنگ یا برخی علائم و حرکات خاص (بادی لنگویج¹²) به عنوان یک نشانه که در معرض خشونت خانگی قرار گرفته است این امکان را به سایر افراد و کسانی که امکان کمک دارند به آنها

2020).

هزینه اعمال خشونت می‌تواند چالش‌های چند وجهی و چند بعدی برای یک کشور و مردمانش ایجاد کند. این تمایل باید وجود داشته باشد تا در وهله اول هزینه‌های فوری، یعنی بار سنگینی که بر عهده بخش مراقبت‌های بهداشتی و سلامت (سرپناه‌ها، کار اجتماعی، زوج و خانواده درمانی)، سیستم دادرسی کیفری (پلیس، محاکمه، زندان) و سایر منابع (معالجه و درمان جسمی و روانی افراد) تامین شود. علاوه بر این هزینه‌های مستقیم و فوری، در بُعد دیگر، هزینه‌های غیرمستقیم و نامحسوس نیز برای کشور و جامعه به دنبال دارد از جمله تحلیل توان شغلی و کاری افراد به صورت فیزیکی و روانی که موجب کاهش بازده عملی آنها می‌شود و از سوی دیگر، ارزش‌های نهادینه شده از جمله خانواده و حقوق بشر را تحت تاثیر قرار داده و بی‌اعتبار می‌کند. در نتیجه باید یک رویکرد فعالانه و تهاجمی نسبت به اعمال خشونت خانگی در پیش گرفت تا بتوان پیامدهای فیزیکی، روانی و در نهایت ثانویه آن را تقلیل داد. حمایت و توانمندسازی مراقبت از کانون خانواده و نیروی کار زنان و همچنین شناخت ارزشهای غیرسنتی (مانند فردگرایی) و حقوق اقلیت‌ها در نهایت به یک اقتصاد سالم‌تر و خانواده‌های سالم منجر می‌شود. باید درک کرد و به طور گسترده‌ای پذیرفت که خشونت جنسی و خانوادگی در همه جا اتفاق می‌افتد، حتی در بیشتر مناطق توسعه یافته اقتصادی.



انجمن لایبنیتز آلمان¹³، یک اتحادیه متشکل از موسسات تحقیقاتی غیردانشگاهی آلمانی از رشته‌های مختلف است. در حال حاضر ۹۶ موسسه تحقیقاتی غیردانشگاهی و موسسات خدمات علمی بخشی از این اتحادیه هستند. رشته‌ها شامل علوم طبیعی، مهندسی و اکولوژی، اقتصاد، علوم اجتماعی، علوم مکانی¹⁴ و علوم انسانی است. اتحادیه لایبنیتز به روشی میان رشته‌ای کار می‌کند و در واقع پلی است میان علوم پایه و علوم کاربردی. این اتحادیه با دانشگاه‌ها، بخش صنعت و شرکای مختلف دیگر در نقاط مختلف جهان همکاری می‌کنند. مؤسسات لایبنیتز در حدود

بیست هزار نفر محقق و کارمند دارد و بودجه این اتحادیه بالغ بر ۱.۹ میلیارد یورویی است. بودجه موسسات لایبنیتز به صورت مساوی و از سوی دولت فدرال و دولت ایالتی تامین می‌شود. هر موسسه تحت نظارت لایبنیتز

قرار به طور متوسط هر هفت سال یکبار مورد ارزیابی قرار

سنجش کیفیت و عملکرد موسسه با توجه به فعالیت‌های تحقیقات است. نام این انجمن علمی به افتخار فیلسوف، ریاضیدان، دانشمند و مخترع بنام آلمانی گوتفرد ویلهلم لایبنیتز¹⁵ (۱۶۴۶-۱۷۱۶) نامگذاری شده است. دفتر مرکزی انجمن لایبنیتز در برلین واقع شده و دفتر اتحادیه اروپایی آن نیز در شهر بروکسل است. از سال ۲۰۱۴ ماتیناس کلاینر¹⁶ به عنوان رئیس انجمن لایبنیتز فعالیت داشته و کریستین نومان¹⁷ به عنوان دبیرکل فعالیت می‌کند (Leibniz Association, 2020).

پژوهش‌ها در ارتباط با همه‌گیری ویروس کرونا

با توجه به تأثیرات همه‌جانبه همه‌گیری ویروس کرونا بر جوانب مختلف حیات بشری، محققان انجمن لایبنیتز در حال بررسی جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و بهداشتی زندگی در زمانه بیماری کووید ۱۹ هستند. آنها در حال محاسبه هزینه‌های اقتصادی همه‌گیری و بررسی توسعه راهبردهای عملی شده در زمینه قرنطینه و تعطیل‌های عمومی و گسترده هستند. مؤسسات پژوهشی لایبنیتز در حال تحقیق و پژوهش در مورد چگونگی استفاده از ظرفیت رسانه‌های دیداری و شنیداری و نقش و تأثیری که استرس، تاب‌آوری

¹³ The Leibniz Association

¹⁴ spatial science

¹⁵ Gottfried Wilhelm Leibniz

¹⁶ Matthias Kleiner

¹⁷ Christiane Neumann

و فشار روانی بر در زندگی روزمره مردم دارد و پیامدهای آنها هستند. محققان لایبنتز همچنین در حال بررسی و آزمایش داروهای ضد ویروسی جدید در درمان بیماری کووید ۱۹ هستند. پژوهشگران این انجمن مشغول پژوهش در مورد مواد و داروهای درمانی بالقوه، ایجاد روشهای تست تشخیصی سریع و ارزان، بررسی واکنشهای ایمنی بدن انسان به این بیماری و استفاده از تخصص خویش در حوزه اپیدمیولوژیکی¹⁸ برای ارائه مشاوره و راهبرد به سیاستگذاران و عموم مردم هستند. در ادامه به چند مورد از پژوهشهای صورت گرفته و یا در دست انجام در موسسات تحت پوشش این انجمن در زمینه همهگیری ویروس کرونا و اثرات و پیامدهای آن اشاره خواهد شد.

در قسمت پژوهشها و تحقیقات بر روی وبسایت انجمن لایبنتز در زمینه همهگیری کرونا، دو حوزه کلی تعریف شده است: ۱. پژوهشهای مربوط به حوزه تاثیرات اجتماعی و اقتصادی همهگیری ویروس کرونا و ۲. پژوهشهای مربوط به حوزه علوم طبیعی و زندگی.

پژوهشهای مربوط به حوزه تاثیرات اجتماعی و اقتصادی همهگیری ویروس کرونا

• رسانه‌های آموزشی دیجیتال و همهگیری ویروس کرونا

موسسه جورج اکرت برای تحقیقاتی بین‌المللی در زمینه کتابهای درسی¹⁹، که یکی از موسسات تحت پوشش انجمن لایبنتز است، درباره نقش رسانه‌های آموزشی دیجیتال و تاثیر آن بر زندگی خانواده‌ها و اینکه رسانه‌های چگونه زندگی دانش‌آموزان و خانواده‌ها را در زمینه آموزش در دوران قرنطینه تحت تاثیر قرار داده است یک پروژه تحقیقاتی در دست انجام دارد. این پروژه تحقیقاتی که در ماه مارس ۲۰۲۰ شروع شده است و علاوه بر بررسی جوانب مختلف تاثیر رسانه‌ها در حوزه آموزش دانش‌آموزان، به بررسی گفت‌وگو حاصل از این تغییر و تحول در نظام آموزشی و چگونگی تعامل فراگیران، خانواده‌ها و معلمان در این فضای جدید می‌پردازد (GEI, 2020).

رسانه‌ها همیشه درگیر تحولات اجتماعی بوده‌اند. دپارتمان رسانه - دگرگونی - پیامدهای اجتماعی و سیاسی فناوریهای آموزشی مورد استفاده در مدارس را بررسی می‌کند. این پرسش را مطرح می‌کند که مدارس با رسانه‌ها چه کار می‌کنند و رسانه‌ها چه تاثیری بر مدارس دارند. به این معنا که مدرسه به عنوان یک فضای اجتماعی در نظر گرفته می‌شوند که در آن روابط قدرت و گفت‌وگوها بازتولید و منقطع می‌شوند. این دپارتمان دارای سه حوزه اولویت پژوهشی است: نخست، پروژه‌های تعریف شده در حوزه مردم‌شناسی و اینکه کاربرد رسانه‌ها (از کتابهای درسی و تخته سیاه گرفته تا برنامه‌های تعاملی و راه‌حل‌های ارائه شده در فضای ابری) در مدارس چیست. در مرحله دوم، یک رویکرد انتقادی نسبت به فناوری آموزشی اتخاذ می‌شود، بررسی تغییرات ساختاری که در مدارس پس از ورود به عصر دیجیتالی شدن مشاهده می‌شود، در زمانی که اهمیت فناوری دیجیتال به حدی بزرگ و فراگیر شده که ترسیم ابعاد آن سخت است. حوزه

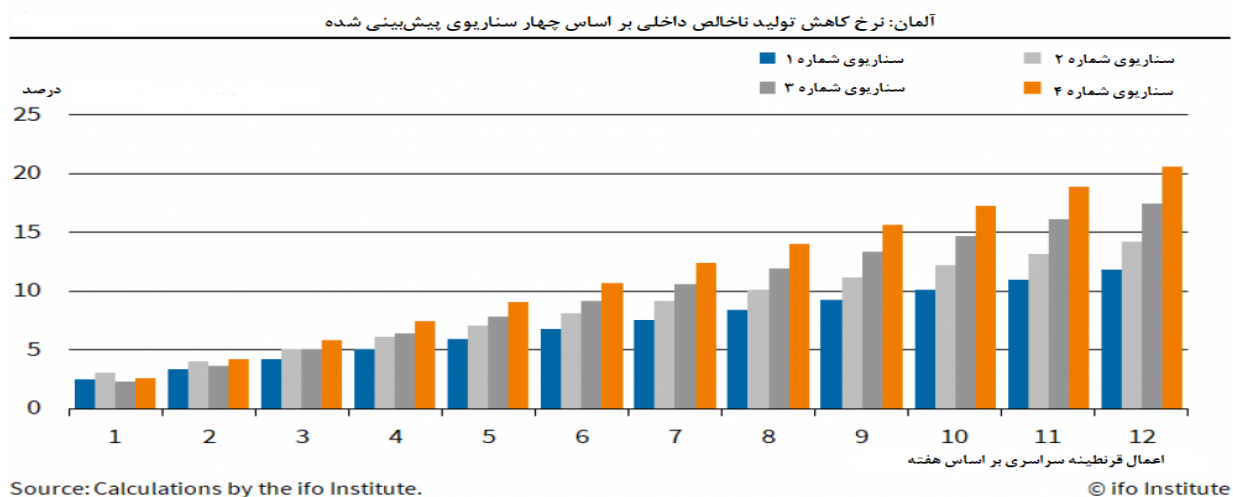
¹⁸ epidemiological

¹⁹ Georg Eckert Institute for International Textbook Research (GEI)

اولویت سوم به بررسی نقش فناوری دیجیتال در آموزش تاریخ، مطالعات اجتماعی و موضوعات مربوط به مدارس می‌پردازد.

• تأثیرات اقتصادی همه‌گیری ویروس کرونا، راهبردهای برون رفت و اقدامات پشتیبانی

موسسه تحقیقات اقتصادی آی.اف.او²⁰ تحت پوشش انجمن لایبنتز در دانشگاه مونیخ در پژوهشی به محاسبه هزینه‌های اقتصادی همه‌گیری ویروس کرونا و اقدامات انجام گرفته مرتبط با اعمال قرنطینه و منع رفت و آمد در شهرها مشغول است. همچنین این موسسه در حال توسعه راهبردهای چگونگی خروج از این بن‌بست و اقدامات اقتصادی ضروری برای ثبات دوباره اقتصادی به صورت مؤثر است. بررسی‌های ماهانه و پایگاه اطلاعاتی این موسسه تحقیقاتی، داده‌های ارزشمندی در زمینه اقتصاد آلمان و سایر شاخص‌های مهم اقتصادی فراهم می‌کند. علاوه بر این، محققان در حال تجزیه و تحلیل بسیاری از جنبه‌های دیگر بحران همه‌گیری کرونا، مانند زنجیره‌های ارزش جهانی و تتگناهای عرضه²¹، امور مالی عمومی، تأثیرات آن بر عملکرد دانش‌آموزان مدارس، به ویژه در رابطه با تفاوت‌های اقتصادی - اقتصادی، افزایش احتمال خشونت خانگی، پتانسیل کار در / از خانه برای تداوم فعالیت‌های تجاری، تأثیر آن بر حوزه‌های فردی، پیامدهای اقلیمی و میزان انتشار گازها و آلاینده‌ها و بسیاری از جنبه‌های دیگر (IFO Institute, 2020).



نمودار شماره ۱: چهار سناریو محتمل میزان کاهش تولید ناخالص آلمان در اثر اعمال قرنطینه سراسری

یکی از جنبه‌های مهم و کلیدی در پژوهش‌های موسسه تحقیقاتی اقتصاد سناریوسازی است. آنها بر اساس داده‌ها، اطلاعات و دورنمای تحولات اقدام به سناریوسازی و بررسی پیامدها و اثرات بحران‌ها (در اینجا همه‌گیری ویروس کرونا) بر روی اقتصاد کشورها می‌کنند. در این راستا، این موسسه چشم‌اندازی کلی از تبعات قرنطینه سراسری بر اساس تعداد هفته‌ها را بر روی تولید ناخالص داخلی آلمان به عنوان یک اقتصاد باز ادغام شده در زنجیره‌های ارزش جهانی است. در اینجا چهار سناریو پیش‌بینی شده است که در نمودار شماره ۱ مشخص است.

²⁰ IFO Institute

²¹ global value chains and supply bottlenecks

• پیامدهای روانی همه‌گیری ویروس کرونا و تأثیر آن بر جمعیت انسانی

انستیتوی تحقیقات تاب‌آوری لایبنیتز²²، در حال حاضر چندین پروژه مطالعاتی و تحقیقاتی را در مورد همه‌گیری ویروس کرونا در دست انجام دارد. پروژه مانیتورینگ اسنپ‌شات ویروس کرونا²³ به دنبال بررسی و تحلیل استرس روانی و همچنین درک خطر و دانش ویروس سارس-کووید ۲ در آلمان است. از سوی دیگر، در پروژه‌ای با عنوان DynaMORE، که یک پروژه تعریف شده در سطح اتحادیه اروپا است و توسط موسسه تاب‌آوری لایبنیتز هدایت می‌شود؛ موضوع استرس روانی در اثرات آن بر جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این پروژه افراد می‌توانند با توجه به تجربه‌های شخصی و زیسته در زمینه‌های مختلف در فرایند پیشبرد این پروژه مشارکت کنند. در این پژوهش از افراد و تجربه‌های آنها در زمینه استرس، تاب‌آوری و فشار روانی در زمان بحران همه‌گیری ویروس کرونا، تعاملات آنها، تغییر و تحولات صورت گرفته در نحوه زندگی و غیره پرسش می‌شود و داده‌های آن در یک پایگاه بزرگ جمع‌آوری و در نهایت مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. سؤال می‌شود. همچنین یک دوره آموزش آنلاین برای تقویت سطح مقاومت، کنترل رفتار و سلامت روان افراد ارائه می‌شود. علاوه بر این، این مؤسسه برای مقابله با عواقب روانی بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ پشتیبانی و توصیه‌هایی را به افراد و جامعه پیشنهاد می‌دهد (ZPID, 2020).

پژوهش‌های مربوط به حوزه علوم طبیعی و زندگی

• مصون‌سازی و تولید واکسن

مرکز تحقیقات روماتیسم آلمان²⁴، یک نهاد جامع برای بررسی واکنش‌های ایمنی بدن در مورد ویروس سارس-کرونا ۲ و تلاش در زمینه تولید پادتن بیماری کووید ۱۹ است. پژوهشگران این مرکز در حال پژوهش بر روی این موضوع هستند که ژنهای این ویروس به چه صورت قابل بیان هستند، چه نقشی در جهش ژنتیکی ایفا می‌کنند، چگونه فعال شده‌اند و آیا می‌توان برای آنها نوعی مصون‌سازی (ایمونولوژی) ویروسی تعریف کرد. پاسخ به این پرسش‌ها زمینه لازم برای درک و شناخت بهتر و دقیق‌تر ویروس و بیماری را فراهم می‌کند و به پژوهشگران کمک می‌کند تا متوجه شوند که چرا شدت و گستردگی ویروس در برخی بیماران ضعیف و در بعضی دیگر شدید است. این نتایج نه تنها برای درمان بلکه برای تولید واکسن ضروری است. همچنین، یک پروژه تحقیقاتی مهم نیز برای کشف واکسن‌های انسانی در دست اقدام است که در آن یک کنسرسیون بین‌المللی فعالیت دارد. مرکز تحقیقاتی روماتیسم در قالب یک کنسرسیون در

²² Leibniz Institute for Resilience Research (LIR)

²³ The COVID-19 Snapshot Monitoring project (COSMO)

²⁴ The German Rheumatism Research Centre (DRFZ)

کنار انستیتوی هاینریش پته²⁵ - موسسه لایبنیتز در زمینه ویروس‌شناسی تجربی²⁶، انستیتوی لایبنیتز پیرامون سالمندی²⁷ - مؤسسه فریتز لیپمن²⁸ و انجمن لایبنیتز در مجموع در این زمینه با هم همکاری می‌کنند.

• گسترش عفونت در جمعیت و همه‌گیرشناسی

موسسه تحقیقات پیشگیری و اپیدمیولوژی لایبنیتز²⁹ از متخصصان خود در حوزه اپیدمیولوژی خواسته است تا در تحقیقات و ارائه مشاوره به سیاستگذاران و جامعه عمومی کشور نقش فعال ایفا کنند. از اینرو، آنها می‌توانند در زمینه برنامه‌ریزی و انجام مطالعات اپیدمیولوژیک بسیار نقش‌آفرین باشند. به عنوان مثال، یک مطالعه گروهی در شهر برمن³⁰ در مورد پیشرفت بیماری در مبتلایان به ویروس کرونا یا افرادی که تست ابتلای آنها به ویروس سارس - کووید ۲ مثبت بوده است، و یا یک آزمایش در سطح بین‌المللی در مورد سلامت روان دانش‌آموزان قبل و در دوران همه‌گیری از مواردی است که در این حوزه انجام گرفته و در دست انجام است. علاوه بر این، موسسه تحقیقاتی به شخص سناتور بهداشت و سلامت شهر برمن در زمینه جوانب مختلف بیماری به صورت مستقیم مشاوره می‌دهد و در قالب یک اتحادیه با بیش از ۲۵ انجمن تخصصی در زمینه بهداشت عمومی همفکری و همکاری می‌کند. وبسایت موسسه تحقیقاتی پیشگیری و اپیدمیولوژی اطلاعات علمی و عملی از جمله اطلاعات مربوط به نوع و نحوه ماسک زدن، فعالیت‌ها و رفتارهای پیشگیرانه و بهداشتی و دستورها و توصیه‌های لازم در زمینه بیماری کووید ۱۹ را نیز به اشتراک گذاشته و به شهروندان ارائه می‌کند (BIPS, 2020).

• محیط کار و منزل، استرس، پاسخ ایمنی

مرکز تحقیقات محیط زیست و عوامل انسانی لایبنیتز³¹ یک مطالعه در زمینه فعالیت‌های روزمره افراد راجع به کار در منزل مرتبط با همه‌گیری ویروس کرونا را آغاز کرده است. به عنوان بخشی از مطالعه روزانه، این تیم در حال بررسی فرآیندهای سازگاری پیدا کردن کارمندان با دورکاری در دوران شیوع کرونا است که به کار در منزل عادت ندارند.

همچنین، در مرکز مطالعات حیاتی دورتموند³²، تأثیرات و ارتباطات بین عوامل درونزا و برونزا با سلامت انسان و ظرفیت روانی مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از جنبه‌های مهم این مطالعه مقابله با استرس است؛ به عنوان مثال، استرس ناشی از محدودیت‌های مربوط به همه‌گیری ویروس کرونا چیست. نتایج حاصل از بررسی برنامه‌ریزی شده در مورد تأثیرات همه‌گیری بر جنبه‌های کلیدی زندگی در نهایت به داده‌هایی که در حال حاضر در مورد افراد مورد آزمایش در دست است پیوند خواهد خورد. محققان انتظار دارند که بین اثرات بحران ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا بر رفتار و تجربه افراد از یک سو و وضعیت ایمنی و ژنتیک آنها از طرف دیگر و همچنین تجربه استرس و شخصیت آنها ارتباط برقرار کنند. همچنین،

²⁵ the Heinrich Pette Institute

²⁶ Leibniz Institute for Experimental Virology (HPI)

²⁷ the Leibniz Institute on Aging

²⁸ Fritz Lipmann Institute (FLI)

²⁹ Leibniz Institute for Prevention Research and Epidemiology (BIPS)

³⁰ Bremen

³¹ The Leibniz Research Centre for Working Environment and Human Factors (IfADo)

³² the Dortmund Vital Study

در بخش ایمنولوژی مرکز درباره مبتلایان به ویروس سارس و شباهت‌های که ویروس سارس و کرونا با هم دارند و امکان‌سنجی اینکه بتوان با مطالعه کسانی که در برابر ویروس سارس ایمن شده‌اند، بتوان به راه‌حل‌های جدیدی در زمینه تهیه واکسن و پادتن برای مبتلایان ویروس کرونا دست یافت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی - ایران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۶۰ با تصویب هیأت دولت، ۱۲ مؤسسه که هر کدام به گونه‌ای در رشته‌های مختلف، فعالیت پژوهشی داشتند، با هم ادغام شدند و سازمانی وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی،



تحت عنوان «مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی» تأسیس و آغاز به کار کرد. مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی در سال ۱۳۶۹، پس از تغییر سازمان و تشکلات آن، از سوی «شورای گسترش آموزش عالی» عنوان پژوهشگاه گرفت و تشکیلات سازمانی آن در خرداد ماه سال ۱۳۷۲ به تصویب

نهایی سازمان امور اداری و استخدامی کشور رسید. در سال ۱۳۷۳، شورای عالی پژوهشگاه به منظور تأکید بر گرایش علوم انسانی در تحقیقات پژوهشگاه، عنوان «پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی» را برای این نهاد برگزید که از تصویب شورای عالی گسترش آموزش عالی نیز گذشت. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، مؤسسه‌ای پژوهشی است که به طور عمده وظیفه تحقیق در علوم انسانی (ادبیات، تاریخ، فلسفه و علوم حکمی، ادیان و معارف دینی، عرفان، زبان‌شناسی، علوم اجتماعی، اقتصاد تطبیقی، علوم سیاسی و ...) و همچنین مطالعه فرهنگ‌های مختلف بشری را به عهده دارد. در حال حاضر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بزرگترین نهاد پژوهشی کشور است که در زمینه علوم انسانی و بررسی شناخت فرهنگ دیرپای اسلامی - ایرانی پژوهش می‌کند.

فعالیت‌های پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در زمینه همه‌گیری ویروس کرونا

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با عنایت به تراز ملی و تمدنی خود در سطح کشور که به عنوان قدیمی‌ترین، بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین سازمان پژوهشی حوزه علوم انسانی فعالیت می‌کند، از ابتدای شیوع بیماری کرونا در صدد برآمد که با تدوین طرحی راهبردی؛ حوزه‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی و تعاطی آنها با حوزه‌های دیگر دانش - از جمله پزشکی - را به عنوان یک مبدأ برای فعالیت‌های راه‌گشای پژوهش‌های کاربردی

قرار دهد و با دعوت از فرهیختگان برجسته‌ی رشته‌های مختلف علوم انسانی و پزشکی، موضوع را به جهت تأثیرات ماندگار و پایدار آن بازکاوی کرده و از دل این بررسی‌ها، راهکارهای عملیاتی برای حوزه سیاست‌گذاری استخراج کند (قبادی، ۱۳۹۹).

• گردآوری، مستندسازی، تحلیل و فراتحلیل داده‌های مرتبط با کرونا

یکی از اقدامات قابل توجهی که در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در زمینه همه‌گیری ویروس کرونا

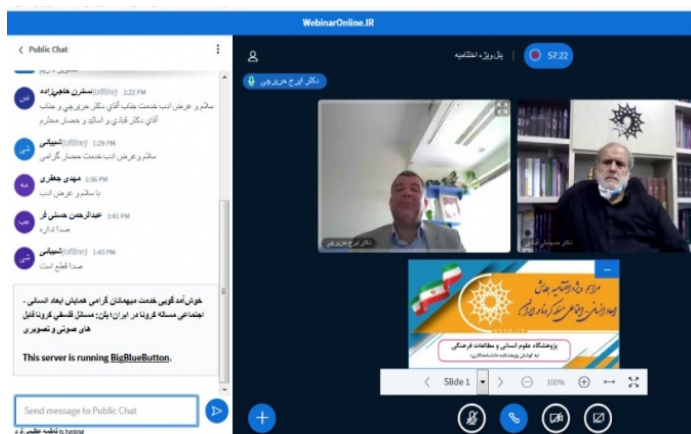
The image shows a web form for data collection. The title is 'طرح ملی گردآوری، مستندسازی، تحلیل و فراتحلیل داده‌های مرتبط با کرونا'. The form has several sections:

- نام و نام خانوادگی:** A text input field.
- مقطع تحصیلی:** A dropdown menu.
- رشته تحصیلی:** A dropdown menu.
- جنسیت:** Radio buttons for 'مرد' (Male) and 'زن' (Female).
- محل سکونت:** A dropdown menu.
- شماره تماس:** A text input field.
- نوع وابسته‌ی شماره تماس:** Radio buttons for 'شماره ثابت' (Fixed line) and 'شماره همراه' (Mobile).
- نشانی:** A text input field.
- موضوع قابل‌توجه:** A list of topics with checkboxes:
 - حاضر
 - عراق
 - ایران
 - سویس
 - ایالات متحده
 - فرانسه
 - سایر
- بارگذاری فایل شماره ۱:** A file upload button.

در دست انجام است، طرح ملی «گردآوری، مستندسازی، تحلیل و فراتحلیل داده‌های مرتبط با کرونا» است. با توجه به پیامدهای گسترده اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، مذهبی و سیاسی بحران کرونا، معاونت پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی از همه علاقه‌مندان و هم‌میهنان تقاضا کرده با مراجعه به لینکی که در صفحه مختص به این موضوع فراهم شده است، نسبت به بارگذاری هر آنچه در این اجرای این طرح می‌تواند به آنها کمک کند از جمله: خاطرات، دیده‌ها و شنیده‌های در قالب خبر، لطیفه، فایل صوتی، عکس، کلیپ، یادداشت کوتاه و... اقدام اقدام کنند. این پژوهشگاه امیدوار است با این اقدام بتواند گامی بزرگ در

راستای مطالعات کرونا از منظر علوم اجتماعی و علوم انسانی برداشته و به یکی از کانون‌های مطالعه در این زمینه در سراسر جهان مبدل شود (پژوهشگاه علوم انسانی، ۱۳۹۹). این طرح جامع و بزرگ یک اقدام بسیار بزرگ و قابل توجه است به شرط آنکه بتوان با جدیت و پیگیری به سرانجام‌های مورد نظر دست‌اندرکاران آن برسد.

• برگزاری همایش مجازی چهار روزه ابعاد انسانی – اجتماعی مسئله کرونا در ایران



یکی دیگر از اقدامات درخور توجه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در زمینه همه‌گیری ویروس کرونا برگزاری نشست‌های متعدد و همایش بوده است. در این راستا، همایش مجازی چهار روزه ابعاد انسانی – اجتماعی مسئله کرونا در ایران از روز شنبه ۱۰ لغایت ۱۳ خرداد ۱۳۹۹، به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و به

کوشش پژوهشکده دانشنامه نگاری این پژوهشگاه برگزار شد. از ویژگی‌های اصلی این همایش جامعیت حوزه‌های بررسی و موضوعات آن بود که عبارت‌اند از: آموزش و پرورش، فلسفه تعلیم و تربیت، اخلاق پزشکی، فلسفه، زبان‌شناسی، هنر و ادبیات، حقوق، علوم سیاسی، آموزش عالی، جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، اقتصاد، فرهنگ و ارتباطات و مطالعات اجتماعی زنان است. علاوه بر پژوهشکده‌های مختلف، اعضای هیأت علمی ۳۹ دانشگاه و انجمن علمی در برگزاری این همایش مجازی با پژوهشگاه همکاری نزدیک داشتند.

• پیش‌نشست مدیریت فضای خانواده در شرایط کرونا با رویکرد روانشناختی تربیتی

در این نشست که با عنوان «مدیریت فضای خانواده در شرایط کرونا با رویکرد روانشناختی تربیتی» برگزار شد، دکتر بهاره نصیری مدیر پنل و دکتر فرزانه یزدانی عضو هیأت علمی دانشکده علوم سلامت و زندگی دانشگاه آکسفورد و دکتر اطهره نژادی دبیر کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست هیأت دولت به‌عنوان سخنرانان در این نشست حضور داشتند. در ابتدا دکتر فرزانه یزدانی عضو هیأت علمی دانشکده علوم سلامت و زندگی دانشگاه آکسفورد، سخنرانی خود را با عنوان: «بررسی دوره ایزوله کردن و فاصله‌گذاری بر روی جنبه‌های مختلف احساس خوب بودن» ارائه کردند. طبق یافته‌های این پژوهش، زنان علیرغم استرس‌ها و نگرانی برای آینده، برداشت‌شان از شرایط موجود در رابطه با زندگی، و متعلقات خود نسبت به قبل از شیوع کرونا مثبت‌تر بود. برداشت زنان از انزوا حاکی از آن بود که این دوران بر روی برنامه‌ریزی‌های آینده زندگی و دستیابی به اهداف‌شان نسبت به قبل از دوره انزوا تغییری نکرده است.

دکتر اطهره نژادی دبیر کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست هیأت دولت نیز سخنرانی خود را با عنوان: «تحلیل نقش مؤلفه‌های تاب‌آوری اجتماعی بر کاهش اثرات و پیامدهای کرونا بر زنان» ایراد کردند. توانایی پیش‌بینی، جذب، برگشت به حالت اولیه و سازگاری با تهدیدهای غیرمنتظره، مهم‌ترین ویژگی‌هایی هستند که سیستم‌های پیچیده برای بقا و بهبود عملکرد خود در ابعاد مختلف، به آنها نیاز دارند. شیوع ویروس کرونا در ماه‌های اخیر و در سطح جهان، موجب ایجاد اثرات زیادی بر بخش‌های سلامت و اقتصاد جوامع شد که هر یک از این اثرات، خسارت‌های زیادی را در پی داشته و علاوه بر آن، پیامدهای اجتماعی گوناگونی را نیز در مقیاس‌های مختلف، به همراه داشته و خواهد داشت. این پاندمی به وضوح نشان داد که برخی از سیستم‌های انسان ساخت بسیار شکننده بوده و شکنندگی آنها، خسارات جبران‌ناپذیری را بر جوامع تحمیل کرد. در حال حاضر، دولت‌ها در تلاش برای جذب شوک تولید شده توسط این پاندمی هستند و در عین حال، جامعه بین‌الملل در تلاش برای آغاز فاز برگشت و احیاست. بررسی مفهوم تاب‌آوری، معرفی اجزای سازنده آن، اشاره‌ای به استرس‌های مستقیم و غیرمستقیم کنونی جامعه ما و ارزیابی چگونگی تأثیر کرونا بر جامعه، نکاتی است که در تحلیل نقش مؤلفه‌های

تاب‌آوری بر کاهش آثار و پیامدهای کرونا به‌ویژه بر زنان، با تأکید بر نقش‌های چندگانه آنان در خانواده و جامعه، مورد بررسی قرار می‌گیرد و راهکارهای پیشنهادی با استفاده از مؤلفه‌های یاد شده بیان می‌شود.

• نشست مجازی «کرونا، سبک زندگی و زنانه‌گی»

گروه پژوهشی مطالعات زنان پژوهشکده مطالعات اجتماعی نشست تخصصی مجازی با عنوان «کرونا، سبک زندگی و زنانه‌گی» را در ۱۳ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹ با حضور دکتر سمیه تاجیک اسماعیلی و دکتر سروناز تربتی برگزار کرد. خانم اسماعیلی بحث خود را این چنین آغاز کرد و گفت: قرنطینه خانگی هم مانند بسیاری از پدیده‌های دیگر، هم دارای جنبه‌های مثبت است و هم جنبه‌های منفی. زنان از نظر انجام کار فیزیکی، در منزل، استرس، فشار و نگرانی بابت سلامتی و بهزیستی عزیزانشان در درجه اول، و سلامتی خودشان در درجه دوم، در تنگنا بوده‌اند. مسئولیت‌ها و وظایف آنان چندین برابر شده و زنان از نظر فیزیکی خسته‌تر از روزهای عادی بوده‌اند، اما از نظر روحی-روانی، واکنش‌ها و تبعات متفاوتی در زنان وجود داشته و جنبه‌های مثبت و منفی گوناگونی از سوی آنان ابراز شده است. به‌نظر می‌رسد شیوع ویروس کرونا و به‌تبع آن قرنطینه خانگی، امکان بازگشت به خود را برای آنها فراهم کرده و برای مدتی هر چند کوتاه، آنان را از شتاب روزمرگی و سرعت بالای زندگی پرسرعت کنونی دور ساخته است. آنان به اجبار هم که شده برای مدتی دست از خرید کالاهای تجملاتی و غیر ضروری کشیده‌اند. آنان زمان بیشتری را با اعضای خانواده خود سپری کرده‌اند و رفتن به پارک، رستوران، مجتمع‌های تجاری و تفریحی و ... برای مدتی به تعویق افتاده و آنان فرصت تأمل، تعمق و تفکر در وجود خود و ارزش‌های حقیقی زندگی، که همانا همسر و فرزندان‌شان هستند را یافته‌اند. زنان در کنار اعضای خانواده خود به تماشای فیلم‌ها و سریال‌ها نشسته‌اند، در آشپزخانه ساعت‌ها آشپزی، شیرینی‌پزی و کیک‌پزی کرده‌اند، نان پخته‌اند، با ادویه‌ها به غذاهای جدید رنگ و بو داده‌اند، بازی‌های جمعی کرده‌اند، بدون هراس از زمان، روزمرگی و شتاب برای کارهای تمام نشدنی، ساعت‌ها دورهم گفت‌وگو کرده‌اند، و به نظر می‌رسد، برای این تجربه متفاوت، متمایز، جالب توجه و فراموش نشدنی، خلاء نظریه‌پردازی وجود دارد.

خانم تربتی بحث خود را با عنوان «واسازی اخلاق مهمان‌نوازی در قرنطینه» به عنوان امر زنانه آغاز کرد. وی اذعان کرد: در ادبیات اگزیستانسیالیستی لویناس³³ مفاهیمی چون خوشامدگویی، صمیمیت و مهمان‌نوازی به مثابه‌ی امر زنانه تلقی می‌شود. امر زنانه را الزاماً به معنای زن بودن نباید در نظر گرفت بلکه امر زنانه، دیگری نامتناهی است که شرط و زمینه‌ی اخلاق محسوب می‌شود. خانم تربتی همچنین به امر تغذیه نیز تأکید دارد و جهان را در نسبت با آن تعریف می‌کند. او در این رابطه گفت: در این جا بحث خانه نیز پدید می‌آید و او از صمیمیت خانه سخن به میان می‌آورد؛ قلمرویی که دیگری مورد خوشامد قرار می‌گیرد که بلا‌تبع مفهوم بخشش به آن پیوند می‌خورد. امر

³³ Existentialist Levinas

مادری در زن به بخشش همچون امری نامشروط نمایان است. بدین ترتیب امکان در خانه بودن، توسط زن / مادر گشوده می‌شود و بنیاد اخلاقی در همین پذیرایی و در خانه بودن قرار می‌گیرد. بدین ترتیب مهم‌ترین نهاد از منظر لویناس خانواده محسوب می‌شود. از سوی دیگر، دریدا³⁴ در واسازی مفهوم مهمان‌نوازی، آن را در مقابل مهمان‌نوازی قرار می‌دهد تا معنای آن چه را که در طول تاریخ از مهمان‌نوازی و پذیرایی شکل گرفته بود، در تعلیق و تعویق قرار دهد. حال این پرسش مطرح می‌شود که در شرایط قرنطینه و خانه‌نشینی که با تعلیق درآمدن معنای مهمان‌نوازی همراه شده است، امر زنانه از این حیث چه‌گونه بازتعریف و تفسیر می‌شود؟

منابع

- ابوذری لطف، ابراهیم؛ ابوذری لطف، مرضیه (۱۳۸۴). انجمن ماکس پلانکف مجله رهیافت. تابستان ۱۳۸۴، تهران.
- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۹)، طرح ملی گردآوری، مستندسازی، تحلیل و فراتحلیل داده‌های مرتبط با کرونا، قابل‌بازیابی در: <http://www.ihcs.ac.ir/fa/form/19/%>
- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۹). برگزاری همایش مجازی چهار روزه ابعاد انسانی - اجتماعی مسئله کرونا در ایران، قابل‌بازیابی در: <http://www.ihcs.ac.ir/fa/news/19515/>
- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۹). دوازدهمین پیش‌نشست علمی همایش مجازی ابعاد انسانی - اجتماعی کرونا در ایران، «مدیریت فضای خانواده در شرایط کرونا با رویکرد روانشناختی تربیتی» قابل‌بازیابی در: <http://www.ihcs.ac.ir/coronaconf/fa/news/19494/>
- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۹). نشست مجازی «کرونا، سبک زندگی و زنانه‌گی»، قابل‌بازیابی در: <http://www.ihcs.ac.ir/fa/news/19461/>

³⁴ Derrida

- قبادی، حسینعلی. (۱۳۹۹). رشته‌های علوم انسانی، پشتوانه‌ی عظیم استمرار سلامت و بهداشت روانی جامعه هستند، نشست مشترک رئیس‌جمهور و رئیس‌ان مراکز علمی کشور، قابل بازیابی در:

<http://www.ihcs.ac.ir/fa/news/19472/>

- محمودی، بیت‌الله (۱۳۹۹). کرونا و مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها، قابل بازیابی در:

<https://www.irna.ir/news/83723422/>

- Becker, U.; Hohnerlein, E.; Seemann, A.; He, L.; Wilman, N. (2020). 1. Securing Livelihood (Minimum Standard of Subsistence) in Times of the Corona Crisis, retrieved from:
<https://www.mpisoc.mpg.de/en/newsroom/news/detail/announce/forschung-des-instituts-zur-corona-krise/>
- Del Fava, E., Cimentada, J., Perrotta, D., Grow, A., Rampazzo, F., Gil-Clavel, S., & Zagheni, E. (2020). The differential impact of physical distancing strategies on social contacts relevant for the spread of COVID-19. medRxiv.
- GEI (2020). Digital educational media, Home schooling: support for schools and families. Retrieved from:
<http://www.gei.de/en/departments/mediatransformation.html>
- German Rheumatism Research Centre (2020). Berlin Immune reactions: Vaccine development. Retrieved from:
<https://www.drfg.de/en/themen/drfg-versus-sars-cov-2/>
- IFO Institute (2020). Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich, Economic impacts of the coronavirus pandemic: Exit strategies and support measures. Retrieved from:
<https://www.ifo.de/en/themen/coronavirus>
- Leibniz Institute for Psychology Information (2020), Trend analysis on risk perception: Knowledge about coronavirus. Retrieved from:
<https://projekte.uni-erfurt.de/cosmo2020/cosmo-analysis.html>
- Leibniz Association (2020). About us / Evaluation. Retrieved from:
www.leibniz-gemeinschaft.de.
- Leibniz Institute for Prevention Research and Epidemiology (2020). Bremen Spread of infection in the population: Epidemiology. Retrieved from:
<https://www.bips-institut.de/en/covid-19.html>

- Nitsche,N.; Bohk-Ewald,Ch.; Myrskylä.M. (2020). Will more or fewer kids be born in response to the COVID-19 crisis?, retrieved from: https://www.demogr.mpg.de/en/news_events_6123/news_press_releases_4630/press/demographic_research_about_the_corona_pandemic_this_is_what_scientists_at_mpidr_are_investigating_7774
- Parti, K.; Wössner, G. (2020). Quarantine without protection, retrieved from: <https://www.mpg.de/14888253/intimate-partner-violence>
- Perrotta, D. (2020). Demographic Research about the Corona Pandemic: This is what scientists at MPIDR are investigating, retrieved from: https://www.demogr.mpg.de/en/news_events_6123/news_press_releases_4630/press/demographic_research_about_the_corona_pandemic_this_is_what_scientists_at_mpidr_are_investigating_7774
- Shkolnikov, V; Jdanov,D.; Alustiza Galarza,A. (2020). How do we obtain correct and internationally comparable data on Covid-19 deaths?, retrieved from: https://www.demogr.mpg.de/en/news_events_6123/news_press_releases_4630/press/demographic_research_about_the_corona_pandemic_this_is_what_scientists_at_mpidr_are_investigating_7774